

Å være nær døden – en erfaring fra livet

Av Shelly Mercedes Villanger

Hvordan sette ord på ordløse erfaringer? Kan vi forstå symboler på et dypere kroppslig plan? Kan mine drømmer være virkelige på samme måte som den våkne virkeligheten? Eller vil noen si at jeg da beveger meg inn i et psykoselignende landskap? Er nær døden-opplevelser virkelige, psykosenære eller bare fantasier. Og hvem definerer hva som er virkelig for meg?

Begrensningen i vår evne til å fortelle, begrepene vi griper og byr på, vårt talent for å uttrykke oss i ord definerer vår kapasitet for å forstå og forklare og vil dermed også skape konturen av det vi kaller virkelighet.»¹ (Robine, 2011, s. 43, min oversettelse).

Jeg vil forsøke, med mitt begrensede språk, å beskrive det ubeskrivelige.

Fra sykehuset

Jeg var til sammen nesten seks uker på sykehuset. Det var i noen døgn uvisst om jeg ville overleve. Da jeg hadde kommet meg gjennom, startet kampen for å ta tilbake eierskapet over livet.

Jeg ble akutt syk og hasteinnlagt med magesmerter og aspirasjonslungebetennelse. Etter fire døgn uten mat og drikke, med søvnløshet og morfinbehandling, ble jeg delir. «Delirium er akutte og midlertidige forstyrrelser i oppmerksomhet, bevissthet og tenkning.» (Henjum, 2021). Selv vil jeg beskrive det som en overveldelses-tilstand. Det ble vanskelig for meg å prosessere sanseinntrykk og skape en logisk mening av dem.

Jeg tror jeg skjønnte det selv. At jeg var forvirret. Jeg tenkte iblant at dette burde jeg kunne svare på når jeg ble stilt spørsmål. Likevel klarte jeg det ikke. Alt gikk sakte på innsiden. Og alt gjentok seg. Jeg hadde synsforstyrrelser. Det hang et landskapsmaleri på den ene veggen, der så jeg tre guder som lekte. Når pleierne kom inn i rommet forsvant gudene. De gjemte seg leende bak skyer og fjellformasjoner. Når jeg var alene, dukket de opp igjen. Den samme syklusen utspilte seg gang på gang. Den ene guden blåste den andre over himmelen og den tredje guden gjemte seg bak fjellet. Som en evig runddans.

Jeg ble et sentralbord. Som sendte ut kjærlighet og mottok kjærlighet. Jeg fikk smser og jeg sendte smser. Flere skrev at de ba for meg. Og ja, mens jeg var i livsfare følte jeg kjærlighet som noe taktilt. Noe som bar meg og som jeg kunne pakke meg inn i. En gave jeg fikk fra familie, venner og fremmede på sykehuset.

«For første gang i mitt liv erfarer jeg sannheten av noe mange diktere har besunget og mange tenkere har funnet frem til som visdommens krone, den sannhet at kjærligheten er det siste og høyeste menneskelivet kan nå opp til.» (Frankl, 2018, s. 56).

Å være nær døden – en erfaring

Også Viktor Frankl beskriver det han opplevde som en fysisk fornemmelse av døden. Han en dag står ute på marken og hakker i den frosne jorden og tenker på sin kone og han kjenner hennes nærvær.

Jeg hørte stemmer. Deler av den samme dialogen med de samme stemmene repeterte seg. En pleier som gråt høylytt fordi hun ikke orket påta seg nok en ekstravakt. Jeg hørte sang og sukket høyt for meg selv. Nå synger de den vaksinasjonspolitiske sangen igjen! De ansatte samlet seg på personalrommet hver time og sang for dem som hadde tatt koronavaksine. Om noen hadde tatt påfylldose fikk de lage et vers til på sangen. Den ble lenger og lenger. Når sangen var over hørte jeg en som sa «Jeg synes ikke denne skikken er så inkluderende. Hva med oss som ikke vil ta vaksinen?»

På et tidspunkt spurte jeg en sykepleier om de alltid sang så mye på avdelingen? Hun smilte og svarte at hun ikke hørte sang. Jeg tenkte at hun smilte til meg slik hun ville smilt til et barn.

Så ble jeg trillet til operasjonssalen og lagt i narkose.

Hele verden ble et uendelig og svart tomrom med stjernestøv som blinket hvitt i det fjerne. Jeg svevet i tomrommet. Pustet og pulserte i universet. Stille. Jeg lå i buken på et stort vesen og fløt rundt i alt det sorte. Vesenet var en blanding av en reke og en snegle. Vesenet lyste hvitt i det svarte. Jeg visste at jeg måtte fortsette. Det var det eneste som betød noe. At jeg ikke sluttet å eksistere. Jeg og rekevesenet holdt hele universet der vi svevet i stillheten og tomrommet. Tiden opphørte. Kroppen pulserte. Taktfast, langsam pulsering. Jeg orker et pust til. Jeg orker et pust til. Det dukket opp hvite togskinner foran meg i det store sorte. På togskinsnene var det rekker av hvite sykehussenger med andre pasienter. Alle sengene var som kokonger. Hvite skjell åpnet og lukket seg mekanisk rundt menneskene. Jeg kunne ikke se pasientene, bare sengene. Kjempelarver med følehorn køet seg foran sengene og skjøt av gårde med seng og pasient på slep. Inn i igloer hvor det sto grønnkledde og tildekkede mennesker klare til å operere. Larvene hektet av sengene i fart og fortsatte tilbake til køen for å hente neste. Alt i dette universet var sort, hvitt og selvlysende. En blanding av mekanisk og organisk. Jeg hadde bevisste tanker innimellom. Er jeg redd nå? Nei. Ikke redd. Det er mer absurd enn skremmende. Det er som det er, tenkte jeg og nynnnet. Et løsrevet hode svevet i luften ved min venstre skulder. Langt lyst hår. En engel? Kanskje ikke. Litt rart med en engel uten kropp. Noen blåste meg hardt i øret og dyttet meg i skulderen. – Hei! Er du fortsatt med oss? Hodet forsvant. Jeg rakk ikke svare. Ja, jeg er her tenkte jeg før jeg ble suget inn igjen i rekemonsteret. Jeg er her. Om noen hadde spurt meg på dette tidspunktet hvorvidt jeg ville leve eller dø, er jeg usikker på hva jeg ville svart. Og valget var ikke mitt. Noen andre valgte for meg. Og jeg pulserte og pustet og tenkte på kjærlighet.

Etterdønninger

Min nær døden-opplevelse har satt i gang store prosesser. De store spørsmålene insisterer

Å være nær døden – en erfaring

på å bli anerkjent. Hva vil det si å leve og dø? Eksistensiell ensomhet fra livet
Åndelighet. Det presser seg på. Tilhørighet til steder, folk og tidligere tider er blitt viktige for meg. Jung beskrev det kollektivt ubevisste som våre felles nedarvede erfaringer.

«Jeg er klar over at det er vanskelig å forstå dette konseptet da jeg forsøker å bruke ord til å beskrive noe som i sin natur er ubeskrivelig ...arketypene er deler av livet selv – bilder som er integrert i det levende individet gjennom følelser»² (Jung, 1978, s. 87, min oversettelse)

Det gir gjenklang i meg. Jeg har det siste året kjent en sterk forbindelse til generasjonene før meg. Og jeg er opptatt av det å være menneske i verden og i tiden. Å være en del av en flokk. Iblant opplever jeg vakre tidsreiser i fantasien når jeg lukker øynene og lytter til folkemusikk. Klezmer, urfolks sangtradisjoner, sefardisk musikk. Plutselig vandrer jeg på steppene i et goldt landskap i en annen tid. Eller sitter rundt et leirbål i et bølgende åkerbelte sammen med andre mennesker manet frem av lyden til en trist fiolin. Noen ganger lurar jeg på hvor styrken til å holde ut kommer fra, og jeg kan kjenne en sterk urkraft som jeg tenker ikke bare er min. Vi vet i dag at traumer kan arves. Tidligere generasjoners traumer er synlige i vårt genmateriale. Jeg blir nysgjerrig på hvilke andre egenskaper, minner og erfaringer som ligger i vår biologi. Min reise innover var tidløs og uendelig. Det ligger et univers på innsiden av meg. Og i dette universet eksisterer kanskje mine formødres og forfedres minner, erfaringer og kunnskap.

Freud sa i *Ubehaget om kulturen*, en bok som ifølge Håvard Friis Nilsen ble skrevet av Freud etter en samtale med Wilhelm Reich, (Håvard Friis Nilsen, personlig kommunikasjon, mars 2023):

«Opprinnelig inneholder jeget alt, senere skiller det seg ut fra omverdenen. Vår nåværende jeg-følelse er altså bare en innskrenket rest av en omfattende, ja altomfattende følelse, som tilsvarte jegets forbindelse med omverdenen.» (Freud, 1992, s. 9). Freud omtaler dette som oseanfølelse, et begrep som beskriver menneskets følelse av å være i sammenheng og kontakt med hele verden. Begrepet ble lansert av Romain Rolland i et brev til Freud.

I gestaltteori sier vi at jeg er i relasjon til et du eller et det (Buber, 2003). Og Perls sier om kontakt at «erfaring oppstår i grenselandet mellom organismen og dets omgivelser ...vi snakker om at organismen kontakter omgivelsene, men det er kontakten som er den enkleste og første virkeligheten»³ (Perls et. al., 1994, s. 3, min oversettelse). Skottun og Krüger (2017) nevner død og koma som situasjoner der vi ikke er i kontakt. Videre hevder de at vi ikke behøver å *oppleve* kontakt for å *være* i kontakt. Med andre ord behøver ikke kontakt være relasjonelt knyttet til noe eller noen. Kan det gi mening å tenke at jeget er i kontakt med egen biografi, historie og det kollektivt ubevisste, slik både Freud og Jung synes å tenke? Jeg opplever at min erfaring støtter en slik tanke.

Å være nær døden – en erfaring fra livet

Varhet i fantasien

Jeg hadde varhet i fantasien. Grenseløshet og sanseopplevelser og til tider bevissthet. Noen ganger hadde jeg tanker. Alt fløt. Jeg var et annet vesen. Bar meg selv frem. Tanken om at jeg bar hele universet var tyngende. Samtidig var det ikke meg, men et vesen jeg fløt rundt i. Som en urgammel håkjerring i dypet av det mørkeste hav. I århundre etter århundre. Med eremittkreps i øynene, alene i det svarte dypet. Sakte bevegelser. Eksistens i et tomrom. Jeg erfarte gjennom symboler. Ting skjedde på utsiden av kroppen min. Noen ristet i meg. Kontaktet. Ensomheten, den eksistensielle ensomheten var overveldende og tyngende. Min nær døden opplevelse var på en gang avgrenset i tid og rom og uendelig. Kanskje kan Freuds uttrykk «oseanfølelsen» beskrive noe av dette.

Da jeg våknet av narkosen, viste det seg at jeg hadde ligget to døgn i kunstig koma og respirator. Jeg hadde vært døden nær, og jeg hadde overlevd. Forvirringen som oppstod da jeg ble delirisk, beskyttet meg fra frykten. Veldig nyttig å ikke være i stand til å ta inn over seg Alvoret i situasjonen. Hallusinasjonene ble en effektiv form for defleksjon, en mulighet til å unnsnippe det massive som sto foran meg. I dagene før komaen var jeg mest av alt opptatt av mine egne våkne fantasier og kjærlighet.

Jeg våknet gråtende, redd og alene. Og ensomheten jeg kom fra i mitt parallelle univers, ruvet over meg. Erfaringen fra å bare skulle holde ut øyeblikket uten å ha noe annet enn pusten å holde fast ved, satt i kroppen. Det var det tyngste ved komaen. Kierkegaard (1996) sier om tid at mennesket står i et fritt forhold til tiden. Det enkelte tidspunkt blir derfor valgets øyeblikk. Det som kommer før valg-øyeblikket blir til fortiden, og det som kommer etter står som mulighetsfull fremtid. Mennesket lever i fortid-øyeblikk-fremtid. Da jeg lå i buken på vesenet, var det ingen valg, ingen tanker om en fremtid, kun en rekke øyeblikk. Og dermed ingen opplevelse av tid annet enn uendelighet.

Nå var jeg en ubevegelig, levende og våken kropp herjet av smerte. Jeg fant glede i små ting. Den første samtalen jeg hadde med mannen min handlet om rød saft. At jeg hadde drukket rød husholdningssaft fra sugerør. Hvordan saften lesket den tørre halsen og svelget. Iskald saft i magen. Sterk og søt. At jeg skulle drikke saft igjen dagen etter. Dette var lykke for meg. Rød husholdningssaft i sugerør mens februarsolen skinte utenfor vinduet. Verden hadde nettopp vært preget av manglende holdepunkter og uforutsigbarhet og indre opplevelser. Nå hadde jeg noe å holde fast ved. Smak. Når jeg ble tørst, kunne jeg drikke saft. Siden skulle jeg reflektere over dette: Var det bevisst at de på sykehuset har så mange smaker som minnet om barndom. Drikkebuljong, havrevelling, saft og cornflakes. Trygghetsskapende smaker og lukter.

Så dukket krigen i Ukraina opp også på sykehuset. Og jeg så bilder av forhutlede mennesker i bomberom. Og jeg gjenkjente kaoset, frykten og uforutsigbarhet. Fra sykehussengen gløttet jeg på TV-skjermen og tenkte at det er meg og dem.

Å være nær døden – en erfaring

Jeg har jobbet hypnotisk med traumbearbeiding for å lære kroppen det hodet kanskje har forstått: Jeg er ikke lenger i fare. Likevel. Opplevelsen har satt dype spor i meg i form av en frykt som lurder under overflaten i hverdagen min. Frykt for smerte, for alderdom, for død. Noen ganger hilser jeg på frykten. Den finnes, og det er greit. Andre ganger trigges frykten uforvarende. Av en tanke, noe jeg overhører, noe jeg ser. Ordet alene henter frem dyp sorg. Jeg satt i en disputasmiddag der alle ved bordet var kirurger. Brått ble jeg kvalm og måtte forlate bordet. Jeg overhørte en samtale mellom to kvinner på bussen. De snakket om kreftbehandling og jeg ble kastet tilbake til hvite og grønne sykehuskorridorer.

Hva er virkelighet?

«Jeg ser kun det jeg tror på»⁴ (Robine, 2011, s. 42, min oversettelse).

Jeg gikk i solskinn langs Frognerkilen. En tidlig vårmorgen. During fra motorveien som bakgrunnsteppe. Fjorden med solrefleksjoner, båter og svaner som forgrunn. Og mens jeg gikk der, slo det meg at minnene fra sykehuset ikke var virkelige. Alt var noe jeg hadde funnet på. For å få fri fra jobben. For å få oppmerksomhet. Jeg stakk hånden under klærne på magen og kjente på huden som fortsatt grodde og smeltet sammen med resten av kroppen. Puh. Jeg hadde håndfaste bevis. For i det øyeblikket jeg kunne gå ute i solen, som ingenting, kunne jeg ikke tro det jeg hadde opplevd.

Hegel (1994) sier om virkelighet: «Den ene side eller substans ville igjen være persepsjonens verden, der den ene av de to lover ville være drivkraften i dens vesen, og overfor denne verden ville det stå en indre verden – nettopp en slik sansemessig verden som den første, men nå i forestillingen. Den indre verden kan ikke bli pekt på som den sansemessige verden, man kan ikke se den, høre den eller smake den, og allikevel ville den blitt forestilt som en slik sansemessig verden.» (s. 120).

Hegel argumenterer med andre ord for at min indre verden kan være like virkelige som den ytre verden. Og i min fantasireise hadde jeg bevisste tanker og sanseopplevelser til tross for at jeg ikke kunne se, smake eller føle. Noen som blåste meg i øret. Var det virkelig?

Da jeg våknet av komaen, hadde jeg Beyonces sang *I'm a survivor* med meg. Hadde jeg hørt den i hodet eller hadde noen faktisk spilt den for meg? Alt det jeg så i fantasien opplevdes levende og står fremdeles klart for meg. Så snart jeg klarte å holde en penn, skrev jeg ned det jeg hadde sett. Stemningen var bisarr og merkelig. Og symbolene ga ikke mening. Et univers der alt var en blanding av mekanisk og organisk tolket jeg at handlet om den fysiske virkeligheten. Jeg var koblet til en mengde maskiner med ledninger og rør. Maskinene holdt liv i meg. Og følelsen av å bære hele universet og vissheten om at jeg måtte fortsette å puste og pulsere, forstod jeg som en overføring av situasjonen. Hele mitt kjente univers ville jo slutte å eksistere om jeg stanset å puste. Vesenet jeg lå inni var en spiralformet kokong, en puppe. Det ga meg mening å tolke dette som et symbol på overgang og gjenfødelse.

Å være nær døden – en erfaring

Jung sier om det kollektivt ubevisste og symboler: «Et ord eller et bilde er symbolisk i så langt det innebærer noe mer enn den åpenbare betydningen. Det har et bredere ubevisst aspekt som ikke er presist definert eller fullt forståelig. En kan heller ikke forvente å forstå eller definere det. Etter hvert som tanken utforsker symbolet, blir en ledet til ideer som ligger bak forståelsens rekkevidde»⁵ (Jung, 1978, s. 4, min oversettelse). Også Zinker var enig i disse tankene. «Min antakelse er at vi alle deler arketypiske temaer»⁶ (Zinker, 1974 s. 170, min oversettelse). Symbolene blir fremtredende i de ordløse opplevelsene. Når jeg ikke kan erfare gjennom tanker og ord, erfarer jeg gjennom symboler på et biologisk plan i møte med all tids bakgrunn.

Kontakt og konfluens

Et av mine livstema har vært min evne til å flyte sammen og min manglende evne til avgrensing til omverden. I buken på et annet vesen var jeg fullstendig omsluttet av noe annet levende som ikke var meg. Bokstavelig talt i fri flyt og helt smeltet sammen. Taylor (2014) sier at konfluens oppstår når grensen mellom selv og annet blir utflytende eller smelter sammen, og at kontaktgrenser er det punktet i tid og rom hvor det oppstår møter. (Taylor, 2014). Jeg var i tid og rom og jeg møtte noe.

Ifølge legene var jeg bevisstløs. Kan jeg da være i kontakt? Joyce & Sills (2018) skriver om kontakt at det er individets erfaring med å engasjere seg i her og nå. Min opplevelse av kjærlighet var altomfattende. I kontakt med døden kom jeg i kontakt med kjærligheten og altet. Etter hvert som jeg fjernet meg fra døden, minket kjærlighetens opplevde intensitet. Dens taktile egenskap forsvant.

Polariteter

Zinker (1974) argumenterer for at alle menneskelige prosesser inkluderer polare krefter. Han sier videre at de grunnleggende polaritetene i vår eksistens og en grunnleggende drivkraft i livet, er stabilitet/endring og trangen til / frykten for kunnskap. Jeg vil legge til polariteten kampen for å beholde illusjonen av kontroll og tapet av kontroll. Vi forsøker å opprettholde illusjonen om at vi har kontroll over livet. Når vi opplever tap av kontroll, oppstår det et vakuum der eksistensiell angst får mulighet til å trenge gjennom. Frykt og kaos blir resultatet til balansen gjenoppretter den tapte illusjonen. Nå har jeg erfart å ikke ha kontroll. Jeg har alltid visst at jeg skulle dø en dag. Nå vet jeg.

Jeg erfarte den dypt eksistensielle ensomhetsfølelsen i møtet med smerte og død. Eksistensialismen knytter den menneskelige eksistens til frihet i en situasjon. Mine valg ble fratatt meg. I ettertid er jeg glad for det.

Går det an å eksistere uten opplevelsen av mening? Viktor Frankls (2018) tese var at uten mening dør vi. Hans psykologi gikk nettopp ut på at menneskets drivkraft var å finne mening i tilværelsen.

Å være nær døden – en erfaring

Å være bundet til her og nå, uten å kunne tenke fremover gjorde det vanskelig å oppleve livet som meningsfylt. Kontrasten mellom meningsfylte øyeblikk og å bare skulle holde ut, var stor. Nærvær ga mening. Sanseopplevelser ga mening. Mestring ga mening. Jeg konkurrerte mot meg selv. Å klare å drikke selv. Å klare å stå på bena. Å klare å gå til toalettet. Det ga meg noe å strekke meg etter.

Da jeg ble utskrevet fikk jeg ingen tilbud om terapi. Jeg valgte å bekoste det selv. Et sannhetsvitne ble viktig for meg. Erkjennelsen av alvoret og faren jeg hadde vært i, føltes livgivende. Det ga meg tillatelse til å være redd, krevende og lei meg. Og stolt.

Som terapeut tar jeg med meg lærdommen om hvor tyngende ensomhet er. Hvor viktig relasjon er. En ydmykhet og åpenhet i møte med andre: Jeg kan ikke vite hvilken smerte andre mennesker bærer med seg.

Å skape mening i det meningsløse

Det er mange erfaringer i livet jeg gjerne skulle vært foruten. Likevel, når noe først er skjedd, kan jeg forsøke å lære av det. For meg ble det viktig å tolke erfaringene fra å være nær døden i en symbolsk forstand. Jeg laget meg en fortelling, om død, gjenfødelse og et nytt liv ut av det gamle. Jeg følte meg som en gammel dame på slutten av livet før jeg gikk i operasjon. Så døde jeg faktisk nesten. Og ble svanger med meg selv. Som nyfødt måtte jeg overlate kontrollen til de rundt meg og sakte lære meg å beherske kroppen og verden på nytt. Og denne gangen ble jeg født uten navle. Nå nærer jeg meg selv fra innsiden. Og magen min er dekket med hud fra mitt venstre lår. Den kvinnelige siden. Livskraft rett på fordøyelsessystemet. Det er så sterkt!

Jeg kan ikke avlære det kroppen har lært – at livet faktisk har en slutt og at jeg ikke kan kontrollere når den kommer. Og i dette finnes det mye kraft. For livet er skjørt. I møte med sykdom og smerte oppleves alt så intenst. Og jeg tar ikke hverdagen for gitt lenger. Enkle ting som å sykle til jobben får hjertet mitt til å juble i brystet. Jeg lever! Og i mitt nye liv balanserer jeg på en egg mellom kaos, frykt og vill livsglede.

Litteraturliste

Bessel, A., & van der Kolk, M. D. (2014). *The body keeps the score. Brain, mind and body in the healing of trauma*. New York: Penguin books.

Buber, M. (2003). *Jeg og du*. Oslo: De norske bokklubbene.

Frankl, V. (2018). *Livet må ha mening*. Oslo: Bechs Forlag.

Freud, S. (1992). *Om ubehaget i kulturen*. (2. utg.). Oslo: Cappelen.

Å være nær døden – en erfaring fra livet

Hegel, G. W. F. (1994). *Åndens fenomenologi*. (2.utg.). Oslo: Pax.

Henjum, K. (2021, 28. juni). *Hva skjer i hjernen når vi får delirium?*
<https://www.med.uio.no/klinmed/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2021/hva-skjer-i-hjernen-nar-vi-far-delirium.html>

Joyce, P. & Sills, C. (2018). *Skills in Gestalt Counselling & Psychotherapy*. London: Sage.

Jung, C. G. (1978). *Man and his symbols*. London: Aldus books.

Kierkegaard, S. A. (1996). I *Filosofileksikon*. Oslo: Zafari forlag.

Perls, F. S., Hefferline, R. F., & Goodman, P. (1994). *Gestalt Therapy. Excitement and growth in the human perosnality*. Gouldsboro: The Gestalt Journal Press.

Robine, J-M. (2011). *On the occasion of another*. Gouldsboro: The Gestalt Journal Press

Saset, R.(u.å.). *Golden ratio in design*. Pinterest.
<https://no.pinterest.com/pin/420805158908192392/>

Skottun, G. & Krüger, Å. (2017). *Gestaltterapi. Lærebok i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Taylor, Miriam. (2014). *Trauma therapy and clinical practice: neuroscience, gestalt and the body*. New York: Open University Press.

Zinker, J. (1974). *Creative Process in Gestalt therapy*. New York: Vintage books.

-
1. «The limits of the structures of our telling, the terms which we hold and hold out to others, our capacity to express ourselves in words, will define our possibilities for understanding and explaining, and will trace the outlines of what we call reality» [↵]
 2. «I am aware that it is difficult to grasp this concept, because I am trying to use words to describe something whose very nature makes it incapable of precise definition ... archetypes are pieces of life itself – images that are integrally connected to the living individual by the bridge of emotions.» [↵]
 3. «experience occurs at the boundary between the organism and its environment ... We speak of the organism contacting the environment, but it is the contact that is the simplest and first reality» [↵]
 4. «I only see what I believe.» [↵]
 5. «Thus a word or an image is symbolic when it implies something more than its obvious and immediate meaning. It has a wider «unconscious” aspect that is never precisely

Å være nær døden – en erfaring

defined or fully explained. Nor can one hope to define or explain it. As the world explores the symbol, it is led to ideas that lie beyond the grasp of reason» [[↵](#)]

6. «My assumption is that all of us share archetypal themes.» [[↵](#)]

Del dette:

- [Twitter](#)
- [Facebook](#)
- [Mer](#)